

V Praze dne 29. září 2021

Vážený pan
PhDr. Lubomír Zaorálek
Ministr kultury ČR

Vážený pane ministře,
obracíme se na Vás jménem vedení největší organizace filmových autorů – Asociace režisérů, scenáristů a dramaturgů (ARAS) ve věci opakovaného napadání práce Národního filmového archivu, zejména pak v oblasti digitálního restaurování filmů. V některých reakcích na otevřený dopis za odvolání ředitele NFA, adresovaný Vaší osobě, šířený cca v posledních dvou měsících (<https://fites.cz/2021/09/10/otevreny-dopis-ministrovi-kultury-ve-veci-nfa/>), se objevuje, že s prací NFA je dlouhodobě nespokojeno mnoho profesních organizací. Chceme se proti tomu ohradit. Podobně jako většina existujících organizací v audiovizí, jsme se nikdy nenechali zatáhnout do této iniciativy. Je skutečně letitá, je organizovaná poměrně nevelkou skupinou vytrvalých kolegů, v některých případech zainteresovaných i finančně na tom, aby se digitální restaurování filmů realizovalo výhradně v České republice a výhradně jedním postupem. K celé iniciativě se připojují i lidé, kteří dlouhodobě napadají osobu ředitele NFA Michala Breganta z osobních důvodů. Mnoho lidí ve filmové obci se k této iniciativě naopak nevyjadřuje vůbec prostě proto, že vykazuje prvky určitého zacyklení, nevěcnosti a agresivity.

V posledních měsících řada z nás dostala – s výzvou k připojení se – soubor obsahující otevřený dopis rozesílaný Olgou Sommerovou. Jeho metadata ukazují, že vznikl v počítači publicisty a producenta Zdeňka Holého. Oba dva iniciátoři osobu dr. Breganta napadali už v minulých letech a samotný text dopisu, který je psán v žánru „najděme jakoukoli špínu na ředitele NFA“, obsahuje patrně i žalovatelné pasáže. O to méně se věnuje meritům aktivit NFA.

Chceme reagovat alespoň na ty části, které nemají osobní charakter a netýkají se spíše provozních záležitostí NFA:

1. Michal Bregant je kritizován, že zrušil projekt nové budovy NFA v Jinonicích a „prosazuje záměr přestěhovat pracoviště NFA do kancelářské budovy na Nákladovém nádraží Žižkov.“

Ke změně tohoto záměru, který určí možnosti kontaktu NFA s veřejností na dalších minimálně sto let, došlo v roce 2012 na poslední chvíli. Na rozdíl od petice proti NFA tento záměr podpořily stovky filmařů a další stovky lidí mimo obor, kteří danou problematiku sledují a byla odvrácena možnost situovat NFA na relativní periferii Prahy, kde jeho aktivity nemají další kontext. Na Žižkově má NFA šanci stát se součástí širěji pojatého nového urbanistického prostoru, který je blízko centra i blízko dosavadního působiště NFA. Podobně jako v případě dalších prvků v novém pojetí prostoru Nákladového nádraží Žižkov i projekt nového NFA trvá delší dobu, ale (jak lze doložit z otevřených zdrojů), hýbe se dopředu. Snahu revokovat rozhodnutí přesunu NFA na toto místo považujeme za škodlivou, nesmyslnou a lze proti ní doložitelně postavit mnohem větší počet projevené podpory, nežli je podpora aktuální kritiky tohoto kroku – viz petice z roku 2012, kterou podepsalo téměř 1700 signatářů

(https://www.petice.com/petice_za_narodni_filmovy_archiv_v_centru_metropole)

2. „Nekvalitní digitalizace významných českých filmů, kterou NFA zajišťoval. Před několika lety bylo z popudu Michala Breganta více než deset významných českých filmů digitálně restaurováno v Maďarsku.“

Tento problém byl v posledních letech opakovaně probrán a vysvětlen na řadě oborových i veřejných fór. NFA financoval tuto sérii výhradně z prostředků Norských fondů, které měly nastavený přesný soubor parametrů pro transparentní výběrové řízení, které vyhrála renomovaná maďarská firma, zúčastnila se jej i UPP, ale nabídla horší podmínky. NFA dále dlouhodobě volí cestu dosahování té výsledné podoby prezentované kopie, která odpovídá barevnému pojetí kopií, jež byly promítány v době uvedení filmu. Zážitek zcela konkrétní podoby barevné tonality si nemohou pamatovat ani pamětníci, protože jde o jemnou a zčásti subjektivní dimenzi obrazu, která je zcela patrná oku jedině při konkrétním srovnání dvou konkrétních příkladů. Filmové kopie ve stavu uvedení pochopitelně neexistují, takže nezbyvá než znovuvytvoření filmového obrazu podle co nejpůvodnějších možných matric a dalších indikátorů. Nezpochybujeme kompetenci kameramanů mít silný názor na řešení tonality restaurovaných filmů, ale z podstaty věci je i jejich názor nutně zatížen subjektivitou, zatímco jejich veřejné komentáře na toto téma mají spíš podobu zjevené pravdy.

Signatáři rovněž kritizují aktuální digitální restaurovanou kopii filmu *Až přijde kocour* režiséra Vojtěcha Jasného, která měla premiéru v Cannes. Ani režisér ani kameraman již nežijí. Kritizují, že „film byl restaurován v Itálii, ačkoliv kvalitnější práci mohla poskytnout renomovaná pražská firma UPP.“ I zde jde ovšem o podpásovou argumentaci, protože nejde o nějaké libovolné „Italy“, ale o špičkovou specializovanou boloňskou laboratoř L'Immagine Ritrovata (<https://www.immagineritrovata.it/>), ve které realizují restaurování

svých filmů instituce od Japonska po Švýcarsko, a která je uznávaným a excelentním evropským centrem praxe i výzkumu restaurovacích postupů, s dlouhodobými výsledky prezentovanými úspěšně na odborných fórech i festivalech.

V textech skupiny kritiků NFA se také často objevuje neférové tvrzení, že archiv ničí filmové dědictví, sugerující, že jde snad o nějakou nenávratnou likvidaci fyzických matric existujících filmů, v jakési analogii k ničení originálních artefaktů výtvarného umění.

Meritem digitálního restaurování je však v první fázi nákladný scan filmového materiálu do digitálních dat, která sama o sobě reprezentují uchování vysoce komplexní informace o daném filmu v digitální podobě – a právě tento soubor je klíčový pro vlastní digitální uchování filmu. Z těchto komplexních dat mohou být vyráběny z hlediska barevné či dokonce světelné tonality dosti různorodé presentační kopie, podle různých kritérií. Lze uplatnit **kriterium snahy o dosažení podoby původních distribučních kopií filmu**, lze uplatnit **kriterium podoby obrazu zohledňujícího třeba aktuální možnosti barevné korekce**, které by kameraman a režisér dnes hypoteticky užili, pokud by byli ještě živi, **nebo lze vyrobit kopii, která bude svojí působivostí nejbližší současným divákům atd.** Ani v jednom případě nejde o „ničení filmu“ – podobně jako o něj nejde když je vysílán v horším rozlišení třeba v televizi, se vši rozmanitostí koncových obrazovek, na kterých jej diváci sledují. Expresivní jazyk iniciátorů těchto aktivit je působivý a účinný v tom, že snadno strhne některé další lidi ve snaze vyjádřit svoji pochopitelnou podporu snahám zabránit „ničení filmového dědictví“, které pochopitelně nechce nikdo. Nemůže ale přispět ani k věcné ani k odborné debatě na toto téma. Proto se obáváme, že zde o ně nejde. Výchozí matricí digitalizace může být buď negativ daného filmu – tedy materiál reflektující veškerý naexponovaný materiál a jeho sestřih předtím, nežli jej tvůrci filmu barevně zkorigovali a vznikly distribuční kopie. Nebo může jít o tzv. intermediát, tedy filmovou matici, která už obsahuje veškerou postprodukční práci autorů na zhotovení výsledné podoby distribučních kopií. Archivy digitálně restaurují filmy z obou typů výchozích podkladů, často i podle toho, který se dochoval. Pokud jsou možné obě cesty, lze jistě kritizovat, že nebyla zvolena ta druhá a naopak - stejně jako lze v obou případech najít argumenty na podporu té či oné možnosti. V poslední dekádě NFA dosáhl opakovaně mimořádných úspěchů účasti restaurovaných filmů na světových fórech, ve kterých je i v této disciplíně mimořádná konkurence.

Nemyslíme si, že jsou NFA nebo jeho vedení nekritizovatelné, ale mimo nutnosti věcného přístupu v této věci, zohledňujícího faktory subjektivity vnímání, je nutné brát v potaz velké množství dalších klíčových aktivit, které NFA vykonává na dobré a zlepšující se úrovni a zvažovat celek.

Prosíme Vás, abyste ve svých reakcích na iniciativu za odvolání ředitele NFA bral v potaz i výše řečené. Tento dopis zašleme v kopii rovněž paní poslankyni Kovářové, která Vás v této věci nedávno interprelovala.

S úctou

MgA. Radim Špaček
Asociace režisérů a scenáristů
předseda rady

MgA. Vratislav Šlajer
Asociace producentů v audiovizi
předseda představenstva